

NUOMONĖS
REGIONŲ KOMITETAS

136-ASIS RK PLENARINIS POSĖDIS, 2019 10 7–2019 10 9

Europos regionų komiteto nuomonė. Rekomendacijos dėl sėkmingo regioninių vystymosi strategijų rengimo po 2020 m.

(2020/C 39/03)

Pranešėjas: Adam Struzik (PL/EPP), Mazovijos vaivadijos maršalka

I. POLITINĖS REKOMENDACIJOS

EUROPOS REGIONŲ KOMITETAS

Bendrosios pastabos

1. teikia rekomendacijas dėl veiksmingo regioninių vystymosi strategijų rengimo laikotarpiui po 2020 m., remdamasis regionų strateginei padėčiai svarbių veiksnių analize, atsižvelgdamas į regionams kylančius iššūkius ir pasinaudodamas iki šiol įgyta sanglaudos politikos patirtimi;
2. pabrėžia, kad šios rekomendacijos susijusios tik su prioritetinėmis investicijų sritimis ir veiksmingoms regioninėms vystymosi strategijoms taikomomis pagrindinėmis sąlygomis;
3. atkreipia dėmesį į tai, kad, atsižvelgiant į faktinius poreikius, vietos ir regionų valdžios institucijoms reikalingos aiškiai apibrėžtos vidutinės trukmės ir ilgalaikės vystymosi strategijos, grindžiamos tiek numatomomis tendencijomis ir iššūkiais, tiek ir konkrečiomis kiekvienos teritorijos ypatybėmis;
4. primena, kad teritorijos (regiono, rajono, apskrities ir savivaldybės) strateginio planavimo esmė yra jos veikla ir vystymosi procesų optimizavimas proporcingai naudojant regioninius veiksnius ir išteklius prekėms gaminti ir paslaugoms teikti;
5. atkreipia dėmesį į tai, kad vystymosi strategijos yra viena svarbiausių regionų ir vietos valdymo priemonių. Tai dokumentai, kuriuose, nuosekliai vadovaujantis būsimo Europos vystymosi vizija, nurodoma sprendimų ir veiksmų kryptis, kurios reikia laikytis apibrėžiant tikslus ir prioritetus;
6. pažymi, kad šiuo požiūriu regioninės vystymosi strategijos ir pažangiosios specializacijos strategijos yra svarbi priemonė, užtikrinanti atskirų sektorių priemonių tarpusavio sinergiją ir papildomumą. Jos taip pat užtikrina tinkamą suinteresuotųjų subjektų įtraukimą laikantis teritorinio požiūrio į ekonominį, socialinį ir teritorinį atskirų vietovių vystymąsi;
7. atkreipia dėmesį į Europos semestro ir sanglaudos politikos tikslų neatitikimą. Sanglaudos politika iš esmės yra nepriklausoma politikos sritis ir visada turi būti siekiama Sutarties tikslo, t. y. ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos. Todėl būtina skirti dėmesio konkrečių šalių rekomendacijų ir sanglaudos programų susietumo lygiui ir nacionalinių, regionų bei vietos valdžios institucijų bendradarbiavimo svarbai tiek nacionalinių reformų programų, tiek sanglaudos programų atžvilgiu.

1 rekomendacija. Strateginis regioninis planavimas kaip sėkmingo vystymosi atspirties taškas

8. primena, kad Europos Sąjungos ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos stiprinimas, kaip nurodyta Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) yra vienas iš pagrindinių ES tikslų;
9. pabrėžia, kad sanglaudos politika turėtų susieti strateginius tikslus, kuriais siekiama spręsti Europos ir pasaulinio masto iššūkius, su ilgalaikėmis regionų ir vietos vystymosi strategijomis valstybėse narėse ir jų įgyvendinimu vietoje;

10. pabrėžia, kad daugelis miestams ir regionams kylančių iššūkių yra susiję su ryškiu teritoriniu aspektu, nes jų poveikis neapsiriboja atskiromis vietovėmis ir jų administracinėmis sienomis. Todėl Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad atskirų vietovių administracijos pavieniui negali įveikti su vystymusi susijusių iššūkių, tačiau kiekviena administracija visiškai savarankiškai nustato savo bendruomenės vystymosi politikos kryptį ir viziją pagal Europos Sąjungos sutarties (ES sutartis) 5 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą subsidiarumo principą;
11. pabrėžia teritorinių strategijų svarbą integruotam ir koordinuotam investicijų valdymui: šiuo atveju „integruotas“ reiškia, kad visi administravimo lygmenys – nuo vietos iki europinio – dirba kartu, siekdami kiekvienos atskiros teritorijos tikslų, o „koordinuotas“ reiškia, kad atskiri finansavimo šaltiniai vienas kitą papildo ir padeda siekti tų pačių sutartų teritorinių tikslų;
12. pabrėžia, kad priimant finansinius ir strateginius sprendimus labai svarbu remtis dabartiniais socialiniais ir ekonominiais vystymosi rodikliais. Pasiūlymai dėl 2021–2027 m. finansinės perspektyvos grindžiami 2014–2016 m. laikotarpio duomenimis, o tai labai iškreipia dabartinės socialinės ir ekonominės regiono padėties vaizdą. Analizė turėtų būti grindžiama tik rodikliais, surinktais ne anksčiau kaip prieš trejus metus iki finansavimo laikotarpio, šiuo atveju – 2017–2019 m. laikotarpio rodikliais;
13. pabrėžia, kad rengiant būsimą vystymosi politiką, ypač pagal Europos Sąjungos daugiametę finansinę programą (DFP), skirtą 2021–2027 m. ir vėlesnei finansinei perspektyvai, reikia atsižvelgti į dabartinių statistinių suskirstymą; todėl ragina Europos Komisiją rengiant DFP kruopščiai persvarstyti savo požiūrį šioje srityje; atkreipia dėmesį į tai, kad persvarstant požiūrį ir įgyvendinant rekomendacijas turi dalyvauti Eurostatas.
14. Eurostatas taip pat turėtų dėti daugiau pastangų siekiant optimizuoti duomenų rinkimo ir tvarkymo sistemą, kad būtų galima prisitaikyti prie naujų poreikių ir pagerinti bendradarbiavimą, taip pat padidinti duomenų rinkimo proceso veiksmingumą;
15. primena, kad taikant BVP vertinama gamyba ir kad jis neatspindi ekologinio tvarumo, veiksmingo išteklių naudojimo, socialinės įtraukties ir socialinės pažangos apskritai; šiomis aplinkybėmis atkreipia dėmesį į tai, kad reikia įtraukti papildomus rodiklius, kurie padėtų tiksliau ir aiškiau įvertinti gyvenimo kokybę ir papildytų BVP;
16. ragina nustatyti aiškius ir išmatuojamus rodiklius, kurie suteiktų informacijos klimato kaitos, biologinės įvairovės, išteklių naudojimo efektyvumo ir socialinės įtraukties požiūriais; be to, ragina sukurti rodiklius, kurias daugiau dėmesio būtų skiriama namų ūkių padėčiai ir kurie geriau atspindėtų jų pajamas, vartojimą ir gerovę;

2 rekomendacija. Darnaus vystymosi tikslai – ilgalaikių miestų ir regionų strategijų pagrindas

17. atkreipia dėmesį į tai, kad tiek strategijoje „Europa 2020“, tiek ir bendroje strateginėje programoje numatyti partnerystės susitarimų ir programų rengimo įgyvendinant 2014–2020 m. sanglaudos politiką pagrindai ir pagrindiniai principai, visų pirma siekiant užtikrinti Europos struktūrinių ir investicijų fondų (ESI fondų) ir kitų priemonių koordinavimą;
18. atkreipia dėmesį į tai, kad ES lygmeniu reikia parengti ilgalaikę politikos sistemą, kuri pakeistų strategiją „Europa 2020“ ir leistų sukurti nacionalines ir regionines arba vietos strategijas, kurios padėtų siekti darnaus vystymosi tikslų, atsižvelgiant ir į tarpvalstybinės partnerystės bendriems uždaviniams spręsti kūrimo naudą;
19. palankiai vertina tai, kad Europos Komisija savo diskusijoms skirtu dokumentu „Darni Europa – iki 2030 m.“ pradėjo diskusiją ir ragina Komisiją ir Europos Vadovų Tarybą pripažinti Darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. ir jos 17 tikslų įgyvendinimą politiniu prioritetu ir svarbiausiu kitos Europos Sąjungos strateginės darbotvarkės 2019–2024 m. laikotarpiui ir vėliau tikslu;
20. mano, kad darnaus vystymosi tikslų ir susijusių politikos kryptų įgyvendinimas turėtų būti apibrėžtas vadovaujantis daugiapakopio valdymo principu, įtraukiant visus valdžios lygmenis ir suinteresuotuosius subjektus ir nustatant diferencijuotus tikslus nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis;
21. atkreipia dėmesį į tai, kad tarp 17 darnaus vystymosi tikslų nėra specialaus regioninio tikslo, kuris apimtų SESV nustatytus tikslus, siekiant užtikrinti darnų ES regionų vystymąsi ir sumažinti atskirų regionų vystymosi skirtumus, kad nė viena teritorija neliktų nuošalyje;
22. rekomenduoja miestams ir regionams darnaus vystymosi tikslus naudoti kaip pagrindinius savo regionų ir vietos vystymosi strategijų rengimo principus, ypač atsižvelgiant į tai, kad dar neparengta strategija dėl tvarios Europos sukūrimo iki 2030 m. Todėl būtina, kad miestai ir regionai, kaip arčiausiai piliečių, įmonių ir vietos bendruomenių esantis sprendimų priėmimo lygmuo, priderintų darnaus vystymosi tikslus prie konkrečių teritorinių aplinkybių;

3 rekomendacija. Miestai ir regionai savo regionines vystymosi strategijas turėtų pagrįsti išsamia perspektyvine analize

23. pabrėžia, kad rengiant veiksmingas regionines vystymosi strategijas reikia atsižvelgti į būsimas tendencijas. Todėl ilgalaikis planavimas, prognozavimas ir kiti strateginiai prognozavimo metodai yra svarbios būsimos regioninės politikos formavimo priemonės;
24. pabrėžia, kad regionines vystymosi strategijas po 2020 m. reikia susieti su nauja teritorine darbotvarka, kad būtų galima pasiekti rezultatų visos ES lygmeniu;
25. atkreipia dėmesį į tai, kad pagrindiniai ateities vystymosi uždaviniai, į kuriuos turi būti atsižvelgiama regioninėse strategijose, yra susiję su didžiosiomis tendencijomis arba aplinkos pokyčiais ir todėl turės didelį poveikį visų ES regionų ekonomikai ir gyventojams;
26. nurodo, kad dėl automatizavimo ir automatinio mokymosi atsirandantys technologiniai pokyčiai gali daryti didelį poveikį darbo rinkoms, todėl jie taip pat turės įtakos socialiniam ir ekonominiam vystymuisi. Be to, daugelis naujų technologijų gali būti naudingos kaimo vietovėms mažinant problemas, kylančias dėl mažo gyventojų tankumo ir ilgų atstumų;
27. atkreipia dėmesį į tai, kad norint pasinaudoti naujosiomis technologijomis būtina sukurti pagrindinę techninę infrastruktūrą. Daugelis naujų technologijų teikiamų privalumų neatsiranda patys savaime – jiems reikalingos papildomos politikos priemonės, siekiant, pavyzdžiui, užtikrinti, kad žmonės turėtų reikiamų įgūdžių šioms technologijoms naudoti;
28. pabrėžia, kad būtina visapusiškai įgyvendinti Europos socialinių teisių ramstį. Nors ES socialinė pažanga jau pastebima, socialinio ramsčio principai turi būti geriau įgyvendinami visais valdymo lygmenimis; Šiuo požiūriu socialinis fondas atlieka jungiamąją funkciją tarp socialinio ramsčio tikslų ir regionams reikalingų priemonių ir investicijų regiono vystymuisi skatinti arba užtikrinant reikiamą kvalifikaciją;
29. atkreipia dėmesį į su skaitmeninimu susijusius pokyčius darbo rinkoje; ragina parengti naujus verslo modelius, kuriais nebūtų pažeidžiamos darbo teisės, o taikant naujas užimtumas formas ragina užtikrinti deramą atlyginimą, socialinę apsaugą ir apsaugą nuo diskriminacijos;
30. atkreipia dėmesį į tai, kad reikalingas nuoseklesnis teritorijų planavimas, atsižvelgiant į prisitaikymą prie klimato kaitos; be to, pažymi, kad teritorijų planavimas atlieka svarbų vaidmenį ribojant riziką, susijusią su padažnėjusiomis ekstremaliomis oro sąlygomis ir gaivalinėmis nelaimėmis;
31. pabrėžia svarbų žaliosios ir mėlynosios infrastruktūros vaidmenį švelninant klimato kaitą ir prisitaikant prie jos bei sustabdant biologinės įvairovės nykimą; ragina valstybes nares ir regionų bei vietos valdžios institucijas atsižvelgti į biologinę įvairovę savo sprendimų priėmimo procese ir strateginiuose dokumentuose;
32. apgailestauja, kad Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai (EŽŪFKP) buvo pašalintas iš Bendrųjų nuostatų reglamento. Esant skirtingoms sektorių reglamentavimo nuostatoms, bus sunku koordinuoti lėšas, susijusias su prisitaikymu prie klimato kaitos ir biologinės įvairovės, taip pat bendras keletą fondų apimančias strategijas ir regioninio lygmens bendradarbiavimo struktūras;
33. pabrėžia, kad į poveikį aplinkai reikia atsižvelgti jau pradiniam strateginio infrastruktūros planavimo etape ir tinkamai taikyti strateginį poveikio aplinkai vertinimą, dėl to vėliau bus mažiau problemų, susijusių su leidimų projektams išdavimu ir jų įgyvendinimu;
34. laikosi nuomonės, kad taikant teritorinį požiūrį reikia atsižvelgti į regiono ir (arba) vietos identitetą ir primena, kad kai kurioms savivaldybėms suteikta tiesioginė atsakomybė ir kompetencija nustatyti politiką atsižvelgiant į savo teritorinius, socialinius ir kultūrinius ypatumus; šiomis aplinkybėmis pabrėžia, kad kiekvienas regionas turi savo unikalių savybių, kurios yra svarbus ekonomikos augimo ir krizių valdymo veiksnys;
35. kritiškai vertina tai, kad strategijoje „Europa 2020“ dėl tolesnės Europos Sąjungos plėtros nebuvo atsižvelgta į kultūrą; todėl ragina kultūrą, kartu su jos institucijomis ir vietovėmis, įtraukti kaip strateginę sritį į būsimą strategiją ir politikos planavimą; šiomis aplinkybėmis Komitetas ragina regionus, kurie kultūros paveldą laiko vienu didžiausių savo pranašumų, atsižvelgti į tai įgyvendinant savo pažangiosios specializacijos strategijas;

4 rekomendacija. Investicijos į institucinių ir administracinių gebėjimų stiprinimą, kaip veiksmingo viešųjų lėšų panaudojimo sąlyga

36. pabrėžia, kad integruotos politikos kūrimo sėkmė didele dalimi priklauso nuo nacionalinių ir regioninių valdžios institucijų kokybės ir kad instituciniai ir administraciniai gebėjimai yra svarbus tinkamo ESI fondų programų valdymo veiksnys, be to, jiems tenka svarbus vaidmuo stiprinant bendrą ekonominę gerovę;
37. pabrėžia, kad, remiantis daugeliu tyrimų, viešųjų išlaidų veiksmingumas labiau siejamas su patikimu administravimu ir instituciniais rezultatais, o ne su pagrindiniais makroekonominiais rodikliais. Todėl investicijų grąža yra tiesiogiai susijusi su investicijų lygiu, o taip pat ir su administravimo kokybe;
38. mano, kad geras valdymas (ir administravimas apskritai) yra svarbus veiksnys siekiant sėkmingai įgyvendinti regionines ir vietos vystymosi strategijas; todėl pažymi, kad Europos Sąjungai, o taip pat ir miestams ir regionams reikia lyderių, kurie nebijo kurti savo teritorijų ateities vystymosi vizijų ir įtraukti jų į vystymosi strategijas; **Regionų valdžios institucijų veikla yra būtina sąlyga regionų vystymuisi;**
39. ragina tinkamai remti piliečių skaitmeninių įgūdžių ir gebėjimų ugdymą visais švietimo lygmenimis; pripažįsta, kad ES darbuotojų skaitmeninių įgūdžių ugdymas yra būtinas norint įveikti darbo rinkos pokyčių keliamus iššūkius ir išvengti kvalifikuotų darbuotojų trūkumo ir gebėjimų spragų;

5 rekomendacija. Fondų ir kitų subjektų sąveikos skatinimas

40. pažymi, kad sanglaudos politika, kaip ir visų kitų sričių ES politika, turi prisidėti prie Sutartyse įtvirtintų pagrindinių tikslų įgyvendinimo. Kita vertus, kitų sričių ES politika taip pat turi prisidėti įgyvendinant Sutartyje įtvirtintus sanglaudos politikos tikslus;
41. atkreipia dėmesį į tai, kad nors pasitelkiant atskirus ESI fondus vis dar vykdomos Sutartyje nustatytos ir vis dar svarbios užduotys, šie fondai gali prisidėti siekiant sanglaudos politikos tikslų, be to, kiekvienas jų taip pat padeda vykdyti kitų fondų uždavinius;
42. pabrėžia, kad siekiant sukurti atskirų priemonių sąveiką ir didinti jos poveikį ir veiksmingumą, jau pradiniais programos kūrimo etapais būtina pritaikyti strategijas ir veiklos būdus, taip pat įvairių subjektų bendradarbiavimą;
43. atkreipia dėmesį į tai, kad svarbu užtikrinti viešųjų pirkimų skaidrumą ir strateginį naudojimą visais valdymo lygmenimis, ypač taikant aiškius ir nedviprasmiškus principus. Šiuo atveju reikėtų vengti skirtumų tarp valstybių narių, skirtingų valdžios lygmenų ar valstybių narių ir Europos Komisijos, o administracinė našta turėtų būti kuo mažesnė;
44. mano, kad vietos ir regionų lygmeniu įgyvendinamos iniciatyvos, strategijos, veiksmų planai ir privačios ir viešosios partnerystės gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos, meno ir matematikos (STEAM) srityse gali atlikti svarbų vaidmenį mažinant visos Europos vystymosi skirtumus; be to mano, kad švietimą STEAM srityse laikant vietos ir regionų prioritetu ir pirmenybę teikiant į jų plėtrą orientuotoms bendradarbiavimo iniciatyvoms ir investicijoms galima labai prisidėti mažinant žalingą protų nutekėjimo poveikį;

6 rekomendacija. Teritorinis bendradarbiavimas funkcinėse teritorijose

45. atkreipia dėmesį į tai, kad administracinės ribos dažnai neatitinka visoje teritorijoje esančių ekonominių ryšių. Pavyzdžiui, svarbūs ryšiai gali būti tarp miestų ir jų apylinkių, tarp kaimo ir miesto vietovių bei tarp kaimyninių regionų skirtingose šalyse;
46. pabrėžia, kad teritorinis poveikis peržengia vietos ir administracines ribas beveik visais vystymosi klausimais, o sprendimai turi būti priimami kartu įvairiais lygmenimis; Prieš priimant šiuos sprendimus nuo pat pradžios turi būti užmegztas bendras dialogas ieškant atsakymų į šiuos klausimus;
47. atkreipia dėmesį į tai, kad ypatingas dėmesys taip pat turėtų būti skiriamas atokiems, periferiniams ir atskirtiems regionams, retai apgyvendintiems ar pasienio regionams bei galimai menkiau išsivysčiusiems ir su ypatingomis problemomis susiduriantiems regionams, visų pirma kalnų ir salų regionams, ypač tais atvejais, kai reikia pagerinti šių vietų sujungiamumą ir plėtoti ryšius tarp jų;
48. rekomenduoja rengti bendras funkcinę zonų strategijas ir, kai įmanoma, pritaikyti atitinkamas politikos strategijas ir programas;

7 rekomendacija. Bendri projektai su kaimyninių šalių nacionalinėmis ir (arba) regioninėmis ESI fondų programomis

49. rekomenduoja valdymo institucijoms visapusiškai pasinaudoti galimybėmis, kurias suteikia reglamentas dėl bendrų sanglaudos politikos nuostatų (Europos Komisijos pasiūlymo 57 straipsnio 4 dalis), siekiant programuoti tarpregioninio ir tarpvalstybinio bendradarbiavimo projektus kartu su ESI fondų regioninėmis programomis, kad būtų galima tarpvalstybiniu mastu spręsti funkcinį sričių klausimus. Rengiant tokius projektus taip pat reikia glaudžiai koordinuoti atitinkamas Interreg programas, siekiant užtikrinti, kad jos papildytų viena kitą ir būtų išvengta dubliavimosi;
50. Rengiant tokius projektus taip pat reikia glaudžiai koordinuoti atitinkamas Interreg programas, siekiant užtikrinti, kad jos papildytų viena kitą ir būtų išvengta dubliavimosi;
51. mano, kad siūlomas ES tarpvalstybinio bendradarbiavimo mechanizmas turėtų didžiulį poveikį šalinant tarpvalstybinio bendradarbiavimo kliūtis ir trukdžius; pabrėžia, kad ES turi skubiai parengti tikrą kultūros diplomatijos strategiją; Šiuo tikslu būtina stiprinti komunikaciją ir meninius bei kultūrinius ES regionų, ypač atokiausių regionų, ir trečiųjų šalių mainus, be kita ko, sudarant sąlygas menininkams keliauti į trečiąsias šalis ir demonstruoti ten savo kūrinius, ir atvirkščiai;

8 rekomendacija. Teritorinio požiūrio stiprinimas išnaudojant visas integruotų priemonių (pvz., bendruomenės inicijuotos vietos plėtros) ir integruotų teritorinių investicijų (ITI) galimybes

52. pabrėžia, kad siekiant stiprinti sanglaudą regionų ir vietos lygmenimis, įskaitant tarpvalstybinį lygmenį, reikia laikytis konkrečiam regionui skirtu požiūriu „iš apačios į viršų“, kad būtų galima parengti tinkamus sprendimus vietoje;
53. rekomenduoja plėtoti teritorines strategijas visose programose; šiomis aplinkybėmis Komitetas pabrėžia pridėtinę keletą fondų jungiančių programų vertę ir skatina aktyviau naudoti teritorines priemones funkcinėse srityse;
54. pabrėžia bendruomenės inicijuotos vietos plėtros, kaip konkrečios subregioninio lygmens priemonės, papildančios kitas paramos formas vietos lygmeniu, vaidmenį;
55. mano, kad bendruomenės inicijuota vietos plėtra teikia ypatingą pridėtinę vertę dėl vietos gyventojų ir visų viešųjų bei privačiųjų subjektų dalyvavimo, konsultacijų ir bendradarbiavimo, taip pat užtikrina vietos kompetencijos panaudojimą ir atsivertimą į konkrečius kiekvieno regiono poreikius;
56. atkreipia dėmesį į svarbų pažangiosios specializacijos vaidmenį, visų pirma pasitelkiant Europos mokslinių tyrimų finansavimą, siekiant stiprinti regionines inovacijų sistemas, keistis žiniomis tarp regionų ir didinti sąveiką.

Briuselis, 2019 m. spalio 8 d.

Europos regionų komiteto
pirmininkas
Karl-Heinz LAMBERTZ